

La comarca del Montsià i la seua gestació fa vuitanta anys

Xavier Forcadell i Esteller

Doctor en Dret
@xavforcadell

En el darrer article ens referíem a la celebració aquests mesos del vuitantè aniversari de la instauració de les comarques, una data que pràcticament ha passat desapercebuda; una qüestió que en uns moments en què es malda per posar les bases d'un nou model de país no hauria de ser així. L'organització territorial és una qüestió troncal en l'esquema definitori d'un sistema polític i institucional. Malgrat això, a Catalunya aquesta és una temàtica sempre complexa. No és fàcil tractar-la i les aproximacions o propostes que se'n fan, no acostumen a reeixir. Hi ha molts interessos que hi influeixen: els socials, els polítics, els territorials, els identitaris... Tòt plegat fa que, havent iniciat l'any 2017, encara siga aquesta una de les grans qüestions pendents -juntament amb la normativa electoral pròpia- del catalanisme polític. Massa interessos, molta demagògia i poc rigor ho han fet impossible.

Una temàtica, per tant, complexa, però complexa des de sempre. Vells posicionaments i modernes qüestions sumen un tot de difícil gestió i per ai-

xò poc propici a ser abordats a l'agenda política. Però no hauria de ser així, ja que una societat moderna que aspira a les seues màximes quotes de sobirania política i autogovern no pot refusar haver d'afrontar els seus problemes per complexos que siguen i aquest, en més o menys mesura, certament ho és, i molt.

Per fer-ho -i més en una qüestió com aquesta- és bo tindre'n sempre a mà els antecedents. En el nivell territorial comarcal, i bo i no tractant ara divisions més decimonòniques, en podem trobar una primera aproximació als treballs efectuats per la Mancomunitat de Catalunya l'any 1919. Per bé que l'antecedent més actual, sens dubte, el configuren els treballs de la Comissió d'estudi de la divisió territorial de Catalunya, en la qual tindrà un paper molt rellevant el geògraf Pau Vila, i molt determinant -encara que no massa conegut- el polifacètic Antoni Rovira i Virgili.

D'aquest projecte en sorgiria -iniciat el 1931, però que no veuria la llum fins a finals del 1936- una proposta de divisió del territori de Catalunya en nou regions i trenta-vuit comarques,

que seran les mateixes pràcticament que renaixerien el 1987. Diverses foren les qüestions de debat: la capitalitat Tarragona o Reus, o la de Sabadell o Terrassa, el paper del Penedès..., però un dels més interessants és el relatiu a la creació de la nova comarca del Montsià. Aquesta darrera qüestió va ser de les poques que a tothora va quedar sobre la taula, bàsicament per la idea, compartida per uns i no compartida per altres, de l'haver de separar el territori de l'Ebre de la capitalitat de Tortosa.

Finalment, es va apostar (situats ja a l'any 1934) per la creació també de la nova comarca del Montsià -o Cènia, en bona part dels treballs-, per bé que aquesta -com totes- no es decretaria fins a l'any 1936. El fet que, sens dubte, va motivar aquesta creació va ser la visita que el mateix Pau Vila -que no era gens partidari de crear aquesta nova comarca- va fer al setembre del 1932 a Santa Bàrbara, Ulldecona i Alcanar..., sobretot a aquest darrer municipi, on el debat fou més apassionat que enlloc. El segon element en discussió era també l'establiment de llur capitalitat, amb un interessant debat

entre Amposta i Ulldecona. Pocs habitants separaven aquelles poblacions en aquell moment i les dos tenien molts elements a favor; Ulldecona, fins i tot avals públics de veus molt reconegudes, com el mateix Rovira i Virgili. Però, finalment, i per causes diverses però entre les quals segur que cal citar l'inici de la Guerra Civil que provocaria que al setembre del 1936 l'Ajuntament d'Ulldecona deixés de funcionar ordinàriament uns mesos -segons certificava de forma feaent el secretari municipal-, els més decisius per a aquesta temàtica, i es regia per una comissió administrativa municipal, segur que hi va ser també un motiu de molt de pes.

De tota aquesta qüestió, davant les poques fonts documentals aparegudes fins al moment i per donar rigor jurídic i institucional a una temàtica que fou molt llarga i complexa -i no pas només objecte d'una reunió fundacional d'uns pocs membres d'una organització política en un moment determinat- en vaig dedicar una àmplia ponència al III Congrés d'Història d'Alcanar a l'any 2010, les actes de les quals foren editades pel mateix

Ajuntament d'Alcanar i que a més es poden consultar actualment en xarxa a <http://congreshistoriaalcanar.blogspot.com.es/2011/05/livre-dactes-del-iii-congres-dhistoria.html>.

El desenvolupament local -és cert- depèn de moltes qüestions, però figurar al mapa i ser capital d'un territori és evident que anys a venir et situa en una posició de relleu territorial.

És per això que en un moment com l'actual en què la qüestió territorial haurà de ser novament tractada, coneixer els antecedents del perquè de cada cosa esdevé fonamental. Però, sobretot, ho esdevé per al conjunt de les Terres de l'Ebre, on resulta necessari que aquestes reclamen el paper que per raons històriques li correspon a l'hora de ser protagonistes d'un debat que, malgrat que moga passions, és clau per bastir el futur d'un país.